

**EGZAMIN MATURALNY
W ROKU SZKOLNYM 2016/2017**

**FORMUŁA DO 2014
(„STARA MATURA”)**

**BIOLOGIA
POZIOM PODSTAWOWY**

**ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ
ARKUSZ MBI-R1**

MAJ 2017

Ogólne zasady oceniania

Zasady oceniania zawierają schemat punktowania oraz w pełni z nim zgodne przykłady poprawnych rozwiązań zadań otwartych. Schemat punktowania określa zakres wymaganej odpowiedzi: niezbędne elementy odpowiedzi i związki między nimi.

Przykładowe rozwiązania mają na celu ułatwić interpretację schematu punktowania i nie są ścisłym wzorcem oczekiwanych sformułowań. **Wszystkie odpowiedzi spełniające kryteria** określone w schemacie punktowania, również te nieumieszczone jako przykładowe odpowiedzi, **uznawane są za poprawne**.

- Odpowiedzi nieprecyzyjne, niejednoznaczne, niejasno sformułowane, dające możliwość różnej interpretacji uznaje się za błędne.
- Gdy do jednego polecenia zdający podaje kilka odpowiedzi, z których jedna jest poprawna, a inne błędne, nie otrzymuje punktów za żadną z nich.
- Jeżeli zamieszczone w odpowiedzi informacje (również te dodatkowe, a więc takie które nie wynikają z treści polecenia) świadczą o zasadniczych brakach w rozumieniu omawianego zagadnienia i zaprzeczają pozostałej części odpowiedzi stanowiącej prawidłowe rozwiązanie zadania, to za odpowiedź jako całość zdający otrzymuje zero punktów.
- Rozwiązanie zadania na podstawie błędnego merytorycznie założenia uznaje się w całości za niepoprawne.
- Rozwiązania zadań dotyczących doświadczeń (np. problemy badawcze, hipotezy i wnioski) muszą odnosić się do przedstawionego w zadaniu doświadczenia i świadczyć o jego zrozumieniu.
- W rozwiązaniach zadań rachunkowych oceniane są: metoda (przedstawiony tok rozumowania), wykonanie obliczeń i podanie wyniku z odpowiednią dokładnością i jednostką.

Zadanie 1. (0–2)

Obszar standardów	Opis wymagań
Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy i funkcjonowania neuronu. (I.1a.1)

Schemat punktowania

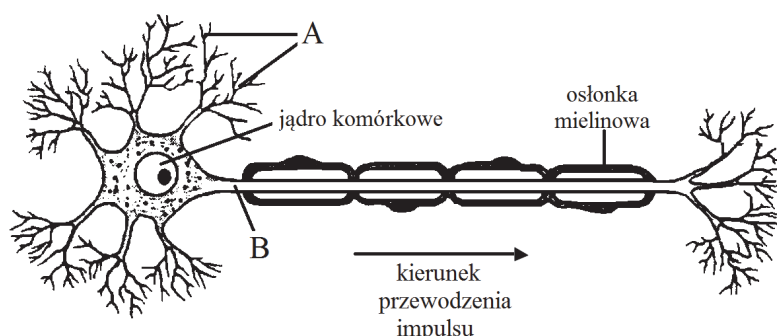
2 p. – za poprawne podanie dwóch nazw elementów budowy neuronu i poprawne dorysowanie grotu do strzałki wskazującej kierunek przewodzenia impulsu.

1 p. – za poprawne podanie tylko dwóch nazw elementów budowy neuronu lub tylko za poprawne dorysowanie grotu do strzałki wskazującej kierunek przewodzenia impulsu.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. dendryty B. neuryt / akson

Zadanie 2. (0–2)**a) (0–1)**

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie i opisanie odcinków kręgosłupa człowieka. (I.1a.1)
--------------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne uzupełnienie wszystkich pól w tabeli.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Odcinek kręgosłupa	Nazwa odcinka kręgosłupa	Liczba kręgów w odcinku kręgosłupa
I	szyjny	7
II	piersiowy	12
III	lędźwiowy	5
IV	krzyżowy	5
V	guziczny	4–5

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie przystosowania budowy kręgosłupa do pełnienia określonych funkcji. (I.2a.1)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji wszystkim trzem wskazanym cechom kręgosłupa.
 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. – 4, B. – 1, C. – 2

Zadanie 3. (0–1)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie schematów opisanie mechanizmu skracania się sarkomeru. (II.1b, I.2a.1)
---------------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne uzupełnienie wszystkich trzech luk w zdaniach opisujących mechanizm skurczu sarkomeru.
 0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Podczas skurczu w obrębie sarkomeru, wskutek przesuwania się względem siebie filamentów aktynowych i miozynowych, skróceniu ulegają prążki**I**..... oraz prążek**H**..... . Nie zmienia się natomiast długość prążka**A**....., gdyż same filamenty nie zmieniają swojej długości. Efektem tych zmian jest skrócenie sarkomeru.

Zadanie 4. (0–3)**a) (0–1)**

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie na schemacie wskazanego etapu oddychania komórkowego i podanie jego lokalizacji w komórce. (I.4a.6)
--------------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne podanie nazwy procesu I oraz określenie miejsca przebiegu tego procesu w komórce.
 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Nazwa procesu: **glikoliza**

Lokalizacja w komórce: **cytoplazma / cytozol**

b) (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Na podstawie schematu rozpoznanie procesu oddychania tlenowego i beztlenowego w komórce mięśniowej. (I.4a.6)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 2 p. – za poprawne uzupełnienie obu zdań, tj. poprawne określenie typu procesu każdej z dróg uzyskiwania energii i prawidłowe uzasadnienie, odnoszące się do etapu utlenienia glukozy lub produktów utleniania glukozy przedstawionych na schemacie.
- 1 p. – za poprawne uzupełnienie jednego zdania, tj. poprawne określenie typu procesu jednej z dróg uzyskiwania energii i prawidłowe jego uzasadnienie lub tylko za poprawne określenie typów procesów obu dróg uzyskiwania energii.
- 0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Droga A – jest procesem **tlenowym**, ponieważ nastąpiło całkowite utlenienie glukozy do wody i ditlenku węgla [tlenku węgla(IV)] / ponieważ w II etapie powstaje ATP oraz produktem utleniania pirogronianu jest H_2O i CO_2 .

Droga B – jest procesem **beztlenowym**, ponieważ nastąpiło częściowe / niecałkowite utlenienie glukozy (powstał kwas mlekowy) / pirogronian jest redukowany do mleczanu / jest to fermentacja mlekowa.

Zadanie 5. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy i funkcji układu pokarmowego człowieka. (I.1a.4, I.4b.2)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 2 p. – za poprawne podanie nazwy odcinka przewodu pokarmowego, do którego uchodzą przewody trzustki, i poprawne podanie nazw trzech głównych składników pokarmowych, które są w nim trawione.
- 1 p. – za poprawne podanie tylko nazwy odcinka przewodu pokarmowego, do którego uchodzą przewody trzustki, lub tylko podanie nazw trzech głównych składników pokarmowych, które są w nim trawione.
- 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

- Odcinek przewodu pokarmowego: dwunastnica / jelito cienkie
- Składniki pokarmowe trawione w tym odcinku: białka, węglowodany, tłuszcze lub kwasy nukleinowe

Uwaga:

Kolejność podania nazw składników pokarmowych dowolna.

Zadanie 6. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Wskazanie odcinków przewodu pokarmowego, w których nie zachodzi proces trawienia. (I.1a.4)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne podanie nazw dwóch odcinków przewodu pokarmowego, do których nie są wydzielane enzymy trawienne.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Dwa z trzech wymienionych odcinków w dowolnej kolejności: przełyk, jelito grube, gardło.

Zadanie 7 (0–2)**a) (0–1)**

Wiadomości i rozumienie.	Uporządkowanie według wskazanego kryterium etapów pobudzania ośrodka oddechowego. (I.4b.5)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne uporządkowanie we właściwej kolejności wszystkich etapów przekazywania do ośrodka oddechowego informacji o zwiększonym stężeniu CO₂ we krwi człowieka.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Kolejność: 4, 2, 1, 3, 5

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie mechanizmu wentylacji płuc – opisanie fazy wdechu. (I.1c.4)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne uzupełnienie zdania opisującego mechanizm wdechu.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Podczas wdechu następuje zasysanie powietrza do płuc, gdyż skurcz przepony i mięśni międzyżebrowych skutkuje (uniesieniem / obniżeniem) przepony, (uniesieniem / obniżeniem) żeber i w efekcie (zwiększeniem / zmniejszeniem) objętości klatki piersiowej.

Zadanie 8 (0–2)**a) (0–1)**

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie przystosowania budowy erytrocytów do transportu tlenu. (III.2a, I.2a.1)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie roli jonów żelaza Fe^{2+} w funkcji transportowej erytrocytów, odnoszące się do nietrwałego łączenia się Fe^{2+} z tlenem.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Dwuwartościowy jon żelaza nietrwale przyłącza tlen.
- Dzięki temu jonowi hemoglobina przyłącza tlen w płucach i oddaje go w tkankach.
- Hemoglobina występująca w erytrocytach składa się z grupy hemowej zawierającej Fe^{2+} , do którego przyłącza się nietrwale tlen, dzięki czemu może być przez nią transportowany.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie przyczyny niezdolności erytrocytów do podziałów komórkowych i naprawy uszkodzeń. (III.2a, I.2a.1)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne podanie przyczyny niezdolności dojrzałych erytrocytów do naprawy uszkodzeń i podziałów komórkowych, odnoszące się do braku informacji genetycznej.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Nie mają DNA.
- Dojrzałe erytrocyty nie mają jądra komórkowego, a więc nie mają informacji genetycznej dotyczącej tych procesów.

Zadanie 9. (0–1)

Tworzenie informacji.	Na podstawie wykresu sformułowanie wniosku dotyczącego wpływu wysiłku fizycznego na pojemność minutową serca mężczyzny. (III.2c, I.1c.4)
-----------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne sformułowanie wniosku dotyczącego dodatniego wpływu wysiłku fizycznego na pojemność minutową serca mężczyzny, uwzględniające brak wpływu wieku mężczyzny na tę zależność.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Wraz ze wzrostem wysiłku fizycznego wzrasta (proporcjonalnie) pojemność minutowa serca niezależnie od wieku mężczyzny.
- Niezależnie od wieku mężczyzny wysiłek fizyczny zwiększa o tyle samo pojemność minutową serca.

Zadanie 10. (0–2)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie tekstu porównanie w tabeli działania tętnic i żył. (II.2b, I.2b.2)
---------------------------	---

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne uzupełnienie obu wierszy tabeli.

1 p. – za poprawne uzupełnienie jednego wiersza tabeli lub co najmniej sześć pól tabeli.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

Nazwa naczynia (<i>tętnice/żyły</i>)	Kierunek przepływu krwi	Ciśnienie	Światło naczynia	Zastawki
Tętnica	od serca	wysokie	małe	brak
Żyła	do serca	niskie	duże	obecne

Zadanie 11. (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między zaburzeniami wchłaniania tłuszczów a trudnościami w krzepnięciu krwi. (III.2a, I.3c.8)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające rozpuszczalność witaminy K w tłuszczach i jej wpływ na krzepliwość krwi, wg schematu:

zaburzenia wchłaniania tłuszczów → niedobór witaminy K (wit. nie jest wchłaniana w jelicie) → ograniczenie syntezy czynników krzepnięcia krwi → trudności w zahamowaniu krwotoków

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Zaburzenia wchłaniania tłuszczów mogą spowodować niedobór witaminy K, która jest rozpuszczalna w tłuszczach i wpływa na syntezę czynników krzepnięcia krwi, co może skutkować pojawianiem się krwawień i trudnościami w zahamowaniu krwotoków.
- Witamina K jest rozpuszczalna w tłuszczach i zaburzenia wchłaniania tłuszczów mogą spowodować jej niedobór, co może skutkować brakiem niektórych czynników krzepnięcia krwi, na których syntezę ta witamina wpływa.

Zadanie 12. (0–2)**a) (0–1)**

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między miażdżycą a występowaniem u człowieka zawału serca. (III.1b, I.3c.11)
-----------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające mechanizm powstawania miażdżycy i jego skutek, polegający na niedotlenieniu mięśnia sercowego i jego obumieraniu.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Miażdżycza polega na odkładaniu w naczyniach wieńcowych blaszek miażdżycowych, zamykających ich światło, co skutkuje niedotlenieniem (i niedożywieniem) mięśnia sercowego i w efekcie jego obumieraniem.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Planowanie działań na rzecz własnego zdrowia – określenie sposobów postępowania zmniejszających ryzyko wystąpienia miażdżycy. (III.1b, I.3c.11)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech zaleceń profilaktycznych zapobiegających wystąpieniu miażdżycy.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. – F, 2. – P, 3. – P

Zadanie 13. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Określenie miejsca wytwarzania limfocytów i ich funkcji w organizmie człowieka. (I.4b.8)
--------------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących limfocytów.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. – F, 2. – F, 3. – P

Zadanie 14 (0–2)**a) (0–1)**

Korzystanie z informacji.	Na podstawie informacji przedstawionych na wykresie opisanie regulacji gospodarki wodnej organizmu. (II.1b, I.4b.11)
---------------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne określenie ilości wody koniecznej do pobrania w ciągu doby przez organizm człowieka dla zbilansowania jego gospodarki wodnej.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

W ciągu doby człowiek musi pobrać:

- tyle samo wody, ile straci w ciągu doby.
- 2500 cm³ wody.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie znaczenia zjawiska pocenia się w procesie termoregulacji organizmu. (III.2a, I.4b.11)
-----------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne wyjaśnienie znaczenia zjawiska pocenia się w procesie termoregulacji odnoszące się do odbierania ciepła z organizmu podczas parowania potu.
 0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Pocenie się obniża znacznie temperaturę ciała, ponieważ parujący z powierzchni ciała pot odbiera z organizmu dużą ilość ciepła.
- Dzięki parowaniu potu organizm pozbywa się nadmiaru ciepła / ochładza się.

Zadanie 15. (0–2)**a) (0–1)**

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie procesów zachodzących w układzie wydalniczym człowieka. (I.4b.1)
--------------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawny zapis wszystkich etapów drogi wody w układzie wydalniczym człowieka.
 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Torebka Bowmana → **kanalik kręty I rzędu** → pętla Henlego → kanalik kręty II rzędu → **kanalik zbiorczy** → miedniczka nerkowa → **moczowód** → pęcherz moczowy → cewka moczowa.

b) (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Scharakteryzowanie funkcji narządów w układzie wydalniczym człowieka. (I.2a.1)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących wytwarzania moczu.
 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1 – P, 2 – P, 3 – F

Zadanie 16. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie adaptacji budowy kanalików nerkowych do pełnionej funkcji. (I.2a.1)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne uzupełnienie obu zdań opisujących znaczenie wskazanych cech budowy komórek nabłonkowych kanalików I rzędu w pełnieniu ich funkcji.
 0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. Liczne mitochondria dostarczają energię do procesów aktywnego transportu / dyfuzji glukozy i aminokwasów z moczu pierwotnego do komórek kanalików.
2. Mikrokosmki (zwiększają / zmniejszają) powierzchnię resorpcji i sekrecji kanalików.

Zadanie 17. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie funkcji wskazanych narządów męskiego układu rozrodczego. (I.1c.4)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 2 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji do wszystkich czterech narządów męskiego układu rozrodczego.
1 p. – za poprawne przyporządkowanie po jednej funkcji do trzech narządów.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

A. – 4, B. – 1, C. – 2, D. – 3

Zadanie 18. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie roli testosteronu w organizmie człowieka. (I.4b.10)
--------------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawną ocenę wszystkich trzech informacji dotyczących roli testosteronu.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

1. – F 2. – P 3. – P

Zadanie 19. (0–2)**a) (0–1)**

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie związku między długotrwałym stresem a podatnością człowieka na choroby. (III.2a, I.4b.8)
-----------------------	--

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne wyjaśnienie zależności między działaniem długotrwałego stresu a podatnością organizmu na choroby, uwzględniające działanie kortyzolu na układ limfatyczny i w konsekwencji – osłabienie obrony organizmu.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Kortyzol ma działanie immunosupresyjne / hamuje wytwarzanie przeciwciał i komórek odpornościowych, a ten hormon jest wydzielany w stresie.
- U człowieka pozostającego w długotrwałym stresie zwiększa się wydzielanie kortyzolu, który powoduje zanik tkanki limfatycznej, co skutkuje zmniejszeniem liczby limfocytów i niektórych granulocytów, co w efekcie uniemożliwia / osłabia obronę organizmu przed czynnikami chorobotwórczymi.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie zasadności stosowania glikokortykoidów w leczeniu osób po przeszczepie. (III.2a, I.4b.8)
-----------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie zasadności stosowania glikokortykoidów w leczeniu osób, u których przeprowadzono przeszczep, uwzględniające wpływ tych związków na tkankę limfatyczną w postaci hamowania reakcji odpornościowych.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Glikokortykoidy znalazły zastosowanie w leczeniu osób, u których dokonano przeszczepu, ponieważ powodują one zanik tkanki limfatycznej, co skutkuje zmniejszonym wytwarzaniem przeciwciał i w efekcie hamowaniem reakcji odpornościowych powodujących odrzucanie przeszczepu.
- Ponieważ ma działanie immunosupresyjne, a odrzucenie przeszczepu wiąże się z pobudzeniem układu immunologicznego przez antygeny dawcy.

Zadanie 20. (0–2)

a) (0–1)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie informacji w tekście wskazanie hormonu, którego niedobór może być przyczyną hipokalcemii. (II.1a, I.3c.9)
---------------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wskazanie hormonu, którego niedobór może być przyczyną hipokalcemii.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

C.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie mechanizmu homeostazy w organizmie człowieka na przykładzie regulacji parametrów ustrojowych – poziomu wapnia we krwi człowieka. (III. 2a, I.3c.9)
-----------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wyjaśnienie, uwzględniające uwalnianie wapnia z kości w przypadku jego niedoboru we krwi spowodowanego brakiem w pożywieniu, co powoduje osłabienie kości.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

- Przy małej podaży wapnia, organizm uruchamia jego zapasy znajdujące się w kościach, aby utrzymać stały poziom wapnia we krwi, co powoduje, że odwapnione kości tracą swoje właściwości mechaniczne.
- We krwi człowieka ilość wapnia powinna być utrzymana na stałym poziomie, dlatego kiedy pierwiastek ten nie jest dostarczany z pokarmem w odpowiedniej ilości i spada jego stężenie we krwi, pobudzone jest wydzielanie hormonu / parathormonu, który powoduje uwalnianie tego pierwiastka z kości do krwi, prowadząc do ich osłabienia.

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy fragmentu DNA. (I.1a.1, 4a.14)
--------------------------	--

Wiadomości i rozumienie.	Opisanie budowy DNA – wskazanie rodzaju wiązań stabilizujących strukturę przestrzenną DNA. (I.1a, 1,4a.14)
--------------------------	--

Wiadomości i rozumienie.	Określenie funkcji kwasów nukleinowych w procesie biosyntezy białka. (I.4a, 15)
--------------------------	---

Poprawne odpowiedzi

1. Przechowywanie informacji genetycznej o budowie białka – **DNA**.
2. Przeniesienie informacji genetycznej o budowie białka z jądra komórkowego do cytozolu – **mRNA**.
3. Odczytanie informacji genetycznej o budowie białka i transport aminokwasów do jego syntezy – **tRNA**.
4. Składnik struktury komórkowej, na której odbywa się synteza białka – **rRNA**.

Zadanie 23. (0–3)

a) (0–1)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego – określenie genotypów osób wskazanych w rodowodzie. (III.2c, I.4c.16)
-----------------------	---

Schemat punktowania

- 1 p. – za poprawne zapisanie genotypów osób oznaczonych na schemacie numerami **2 i 3**.
0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

Genotyp osoby 2.: $X^D X^d$

Genotyp osoby 3.: $X^D Y$

b) (0–2)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego – na podstawie krzyżówki genetycznej określenie prawdopodobieństwa wystąpienia choroby u dziecka wskazanych rodziców. (III.2c, I.4c.16).
-----------------------	---

Schemat punktowania

- 2 p. – za poprawne wykonanie krzyżówki genetycznej i poprawne określenie prawdopodobieństwa wystąpienia choroby u dziecka rodziców oznaczonych numerami **5 i 6**.
1 p. – za poprawne wykonanie tylko krzyżówki genetycznej.
0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań. lub za brak odpowiedzi.

Uwaga:

Nie uznaje się poprawnej wartości prawdopodobieństwa przy błędnie wykonanej krzyżówce genetycznej.

Nie uznaje się odpowiedzi, w której zdający nie uwzględnił sprzężenia cechy z płcią (nie uwzględnił chromosomu X z allelami tego genu).

Poprawna odpowiedź

$\begin{matrix} \text{♀} & \text{♂} \end{matrix}$	X^D	Y
X^D	$X^D X^D$	$X^D Y$
X^d	$X^D X^d$	$X^d Y$

Prawdopodobieństwo: **25%**.

Zadanie 24. (0–1)

Tworzenie informacji.	Rozwiązanie zadania genetycznego – określenie i uzasadnienie rodzaju zygotywności ojca pod względem dziedziczonej cechy. (III.2c, I.4c.16)
-----------------------	--

Schemat punktowania

1 p. – za określenie, że ojciec jest heterozygotą, i poprawne uzasadnienie uwzględniające sposób dziedziczenia opisanej cechy.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Prosty kształt nosa ujawnia się tylko w stanie homozygotycznym (cecha autosomalna), a więc, skoro od matki dzieci otrzymały allel recesywny, to musiały otrzymać drugi taki allel od heterozygotycznego ojca.
- Ojciec jest heterozygotą, ponieważ gdyby był homozygotą, to wszystkie jego dzieci miałyby orli kształt nosa.

Zadanie 25. (0–1)

Wiadomości i rozumienie.	Rozpoznanie choroby genetycznej opisanej w tekście. (I.3c, I.4c.18)
--------------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za poprawne wskazanie choroby genetycznej uwarunkowanej allelem recesywnym sprzężonym z płcią.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawna odpowiedź

fenyloketonuria choroba Huntingtona hemofilia mukowiscydoza anemia sierpowata

Zadanie 26. (0–2)**a) (0–1)**

Tworzenie informacji.	Zinterpretowanie informacji przedstawionych na wykresie dotyczących Ojcowskiego Parku Narodowego. (III.3b, I.4b.12)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za wybranie osuszania terenu i uzasadnienie odwołujące się do największego spadku liczebności gatunków lub największej liczby gatunków, które wyginęły.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Najbardziej niszczące okazało się osuszanie terenu **II**, ponieważ tam jest najwięcej gatunków, których liczebność spadła.
- **II**, ponieważ w wyniku tej działalności wyginęła największa liczba gatunków.

Uwaga: Uznaje się podanie różnic w bogactwie gatunkowym w formie wartości liczbowych odczytanych z wykresu.

b) (0–1)

Tworzenie informacji.	Wskazanie i uzasadnienie najskuteczniejszej formy ochrony ginących gatunków roślin w Ojcowskim Parku Narodowym. (III.3b, I.4b.12)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p. – za wybranie ochrony czynnej w miejscu występowania ginących gatunków roślin i poprawne uzasadnienie, wykazujące że wybrana forma przyczynia się do zapewnienia tym gatunkom jak najkorzystniejszych dla nich warunków życia.

0 p. – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

B., ponieważ ochrona czynna w miejscu ich występowania pozwoli na przywrócenie naturalnych warunków siedliskowych, np. przywrócenie naturalnych stosunków wodnych.

Zadanie 27. (0–2)

Korzystanie z informacji.	Na podstawie analizy tekstu podanie przykładów organizmów reprezentujących określony poziom troficzny w opisanym ekosystemie. (II.1a, I.3b.2)
---------------------------	---

Schemat punktowania

2 p. – za poprawne uzupełnienie czterech wierszy tabeli.

1 p. – za poprawne uzupełnienie trzech wierszy tabeli.

0 p. – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Poziom troficzny	Przykład organizmu
producenci	trawy / rośliny zielne
konsumenci I rzędu	motyle / chrząszcze / gryzonie
konsumenci II rzędu	pliszka żółta / błotniak łąkowy
destruenci	bakterie / grzyby

Zadanie 28. (0–2)

Wiadomości i rozumienie.	Określenie zależności międzygatunkowych między opisanymi organizmami. (I.3b.2)
--------------------------	--

Schemat punktowania

2 p – za poprawne określenie wszystkich czterech zależności między wskazanymi organizmami.

1 p – za poprawne określenie trzech zależności między wskazanymi organizmami.

0 p – za każdą inną odpowiedź lub za brak odpowiedzi.

Poprawne odpowiedzi

Relacje między:	Nazwa rodzaju zależności międzygatunkowej
1. lisem polującym na gryzonie lub jaszczurki a błotniakiem	konkurencja
2. lisem polującym na gryzonie a gryzoniami	drapieżnictwo
3. bakteriami korzeniowymi a koniczynami	symbioza / mutualizm
4. pliszką żółtą a kleszczami	pasożytnictwo

Zadanie 29. (0–1)

Tworzenie informacji.	Wyjaśnienie znaczenia wykorzystywania alternatywnych źródeł energii dla przeciwdziałania niekorzystnym zmianom w środowisku. (III.2a, I.3b.6)
-----------------------	---

Schemat punktowania

1 p – za poprawne wyjaśnienie wpływu zwiększonego korzystania z alternatywnych źródeł energii na zmniejszenie procesu ocieplania klimatu, uwzględniające zmniejszenie emisji CO₂ jako gazu cieplarnianego.

0 p – za odpowiedź, która nie spełnia powyższych wymagań, lub za brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

- Korzystanie z alternatywnych źródeł energii sprawia, że zmniejsza się emisja do atmosfery CO₂, który jest jednym z gazów cieplarnianych, co może skutkować stopniowym zmniejszaniem się ocieplenia klimatu / spowolnieniem podwyższania się temperatury Ziemi.
- Korzystanie z odnawialnych źródeł energii wiąże się ze zmniejszeniem emisji CO₂ do atmosfery, a CO₂ jest gazem cieplarnianym odpowiedzialnym za globalne ocieplenie.